

Г. Ф. Лавкрафт

БІЛЯ КОРЕНІВ

Для того, чий погляд, пронизуючи покрови, досягає сутності речей, нинішня всесвітня війна безжально підтверджує багато антропологічних істин. І жодна з істин цих не глибша, ніж ідея сутнісної незмінності людства та людських інстинктів.

Чотири роки тому значна частина цивілізованого світу перебувала під впливом окремих помилкових переконань у галузі біології, які, в певному сенсі, можна вважати причиною масштабу і тривалості нинішнього конфлікту. Ці помилкові переконання, що покладені в основу пацифізму й інших згубних форм суспільного та політичного радикалізму, стосувалися здатності людини виходити ментально за межі підвладності примітивним інстинктам і жорстокості та вести власні, міжнаціональні й міжрасові справи на засадах розуму та доброї волі. Той факт, що віра в таку здатність людини – ненаукова й по-дитячому наївна, навіть не заслуговує на окрему увагу. Достатньо того факту, що найцивілізованіша частина світу, у тому числі й наш англо-саксонський світ, достатньо глибоко захопилася цими ідеями – унаслідок готовності військових сил приспана, розуміння честі спотворене, встановлено віру в домовленості, й, урешті, могутній та лукавій нації дозволили впродовж майже 50 років готуватися до грабіжництва і вбивств світового масштабу, ніяк не контролюючи її діяльність і навіть не очікуючи від неї таких дій. Тепер ми пожинаємо плоди власної простодушності.

Минуле вже минуло. Про наші помилки залишається хіба що пошкодувати, але найкращою спокутою може стати смертельний хрестовий похід проти трансрейнського чудовиська, якому ми дозволили рости та процвітати прямо у нас перед очима. Причому майбутнє передбачає більшу відповідальність – ми маємо приготуватися до опору проти відродження доброзичливих ілюзій, для подолання котрих навіть чотирьох кривавих років мало. Ми буквально маємо назавжди відмовитися від нашої сентиментальної позиції та дивитися на власний біологічний вид холодним поглядом самої лише науки. Ми повинні розгледіти невід'ємну глибинну дикість у тварині, яку ми називаємо людиною, і повернутися до давніших та промовистіших принципів національного життя й захисту. Ми маємо зрозуміти: людська природа буде існувати стільки ж, скільки й сама людина; цивілізація – лише легка ковдра, під якою дремає могутній звір, завжди готовий прокинутись. Для збереження цивілізації ми маємо розглядати цей грубий елемент свого ества науково, використовуючи лише біологічні принципи. Коли справа стосується нас самих, ми забагато звертаємося до етики й соціології та замало – до природознавства. Ми маємо зрозуміти: період історичного існування людства – період настільки короткий, що в нашій фізичній будові навіть не відбулося жодних змін, – не зміг би спричинити хоча б найменш значні ментальні зміни. Інстинкти, котрі керували єгиптянами й ассирійцями в старовину, так само керують і нами; і як давні люди мислили, грабували, билися й шахраювали, так само і ми, люди модерні, продовжуємо мислити, грабувати, битися й шахраювати в глибинах наших сердець. Усі зміни – лише поверхневі та вдавані.

Увага людини до неважливих деталей варіюється відповідно до її ментального складу й особливостей навколишнього середовища. Унаслідок певних тренувань і ментальних практик, цю увагу можна розвинути надзвичайно, втім, завжди буде залишатися межа, яку неможливо подолати. Людина чи нація, що належить до високої культури, може в дуже широких масштабах визнати ті обмеження, які накладаються домовленостями та честю, але на певному етапі примітивну волю уже неможливо

стримати. Відмовляючи собі в палких бажаннях, індивід чи держава буде сперечатися та домовлятися до того моменту, коли спонукальний мотив стане вже настільки великим, що всі правила та межі буде зметено у стрімкому й порочному русі до бажаного об'єкта; і що важчий накладе на нього гніт, то більше фантастичний дикун постане. Єдиним ультимативним чинником, котрий визначає прийняття людьми рішень, є фізична сила. Ми маємо зрозуміти це, якою б огидною ця ідея не здавалася, коли хочемо захистити себе та свої інституції. Покладання на щось, окрім фізичної сили, є помилкою, яка призводить до втрат. Неможливо описати, наскільки небезпечні ті заклики, котрі лунають інколи сьогодні, присвячені засудженню нарощування військової сили через те, що війна уже нібито скінчилася.

Специфічне застосування наукового знання стосовно вроджених інстинктів людини повинне виявлятися у вигляді післявоєнної міжнародної програми. Вочевидь, ми маємо рахуватися з прадавніми внутрішніми структурами та пристосувати до них основи нашої культури тими методами, які витримують випробування у напруженні конфлікуючих амбіцій. Реалістичної дипломатії, достатнього обсягу озброєння та загальнонаціонального вишколу буде цілком удосталь для розв'язання усіх світових проблем. Вирішення це буде не досконалим, оскільки людство теж не досконале. Це не припинить війну, адже війна є вираженням природної схильності людини. Втім, це, принаймні, дасть змогу встановити відносну суспільну та політичну стабільність, а також – запобігти загальносвітовій загрозі, що може бути спричиненою жадобою однієї з частин нашого світу.

Липень 1918 р.